

“ТЕАТР З АУРОЮ СОНЦЯ” У ДЗЕРКАЛІ ТЕАТРОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

***В.Заболотна. Шлях. В.Корнійчук. Театр з аурою сонця. –
К.: ТОВ “СТІН”, 2001. – 200 с.***

Нещодавно побачила світ книжка, присвячена Київському Державному театру юного глядача на Липках, автори якої кандидат мистецтвознавства В.Заболотна, а також відомий прозаїк, критик і дослідник-театрознавець, редактор “Української музичної газети” В.Корнійчук. Охоплюючи історичний шлях ТЮГу з висоти більш ніж 75-річного його шляху, можна відзначити, що Київський театр для дітей та юнацтва став неповторним і яскравим явищем в історії української культури, яке має складну, драматичну історію і водночас багаті й плідні традиції. Вони створювались самовідданою працею багатьох поколінь режисерів, акторів, художників-сценографів, серед яких чимало відомих і видатних діячів: засновники театру і на різних етапах його головні режисери І.Дєєва та О.Соломарський, а також В.Довбищенко, О.Барсеґян, М.Мерзлікін, нинішній художній керівник і директор театру В.Гирич, художники-сценографи М.Френкель, В.Татлін, В.Меллер, М.Тряскін, Л.Писаренко, Л.Альшиць, актори Т.Баглій, А.Васильєв, Т.Немченко, Б.Харитонов, Ю.Крітенко, Б.Лобода, О.Парра, відомі травесті Л.Будник, В.Аносова, Г.Добіна, О.Пуць, Л.Ігнатенко, Л.Козуб та багато інших. Театр унікальний за своєю специфікою. Орієнтований на дитячу та юнацьку аудиторію, він синтезує в собі художнє і педагогічне начала, безпосередніше, ніж інші театри, причетний до формування духовного світу дитини, отже, виконує достатньо відповідальну функцію в культурі суспільства. Водночас ці творчі здобутки досі залишаються малодослідженими, що зумовлює безперечну актуальність першого в історії українського театрознавства видання, присвяченого Київському ТЮГу.

Видання складається з трьох основних розділів. Перший, утворений дослідженням

В.Заболотної, є своєрідним розширеним вступом, в якому подається стислий огляд історичного шляху Київського ТЮГу. До другого увійшли спогади про театр діячів культури, чії творчі долі були з ним пов’язані. Серед них – народний артист України, професор, режисер О.Барсеґян, доктор мистецтвознавства, професор, заслужений діяч науки, колишній директор ТЮГу І.Безгін, заслужені діячі мистецтв України, художник театру М.Френкель та режисер М.Мерзлікін, нинішній художній керівник театру В.Гирич та ін. Розділ вдало доповнюють вірші, присвячені згаданому театру. Третій, центральний розділ видання, репрезентований дослідженням В.Корнійчука, в якому докладно розглядається творчий шлях Київського театру юного глядача. Вміщено також довідково-інформаційні матеріали – перелік головних режисерів Київського ТЮГу із зазначенням років їх праці в цьому театрі, а також спектаклеграфію, укладену В.Корнійчуком, що охоплює 1924–99 рр.

Зосереджений у документальних матеріалах, щедро поданий і систематизований у дослідженнях В.Заболотної і В.Корнійчука фактологічний тезаурус, що стосується дат, імен режисерів, акторів, художників-сценографів, узагальнень щодо основних тенденцій розвитку театру на різних етапах поступу національної культури, його творчого “обличчя” в періоди праці в ньому різних головних режисерів, неповторних прикмет тих чи тих постановок, порівняно з іншими театрами – все це становить цінність для науковців-театрознавців.

Однак книжка цікава і для масового читача, небайдужого до питань української культури. Затронується ряд теоретичних, історико-культурних, художніх, а також життєвих, часом гострих і болючих проблем (які іноді виходять

за межі обраної теми), спільні для різних галузей мистецтва. Це, зокрема, вищезгадане питання унікальності ТЮГу серед інших театрів, взаємозв'язків між процесами розвитку театру, його репертуару і мистецтва драматургії, непростих акторських і людських доль акторів-травесті, своєрідності реакції ТЮГу на різні культурно-історичні ситуації тощо. У багатоплановій проблемній панорамі вимальовуються спільні підходи, ракурси висвітлення обраної теми, які об'єднують основні розділи видання.

Внутрішнім смисловим стрижнем видання є передусім гостре відчуття самоцінності людини, особистості, пов'язане з цим щире вболівання за долю національної культури. Тому в центрі уваги обох дослідників не механічне відображення загальнокультурних тенденцій у діяльності театру,

а головним чином простеження своєрідності реакції театру на ці тенденції, виявлення в історії театру різних періодів, специфіка яких визначається неповторністю творчих облич тих чи тих режисерів, розкриття особливої "сонячної" психологічної аури театру про дітей і призначеного для дітей. Подібне гуманістичне тлумачення історії театру резонує з глибинними сучасними тенденціями культури, характерною для неї підвищеною увагою до проблем національної духовності, ролі особистості в культуротворчому процесі тощо. Історія театру, якою вона постає у рецензованій книжці, це передусім живі люди-творці. І результат цієї історії – не абстрактні схеми, складені відстороненим дослідником-аналітиком, а жива пам'ять культури про творіння людського духу.

Олена Немкович

ТИСЯЧА ХАЙКУ В УКРАЇНІ

Антологія японської поезії. Хайку XVII–XX ст. – К.: Дніпро, 2002. – 368 с.

Насамперед слід зазначити, що це лише перша частина двотомної антології японської класичної поезії. Другий том – "Антологія японської поезії: танка VIII–XIII ст." – перекладач, доктор філологічних наук, автор багатьох праць, підручників та монографій Іван Бондаренко готує до видання. Привабливий, навіть дещо таємничий зовнішній вигляд антології (тверда обкладинка чорного кольору з червоними квітами сливи на ній), а ще більше самобутні твори японського малярства та витончені віньєтки, якими оздоблена книжка, відразу привертають увагу читача. Проте диво у слові – ще незбагненніше. З трьох рядків кожного малого шедевра (в японському оригіналі це лише 5+7+5 складів) можна намалювати не лише довершене полотно зримими образами, а й написати розлогу поему почуттями, які приховані за традиційними для японців віршовими реаліями:

Гусак недужий

Падає з небес у холод ночі –

Мій нічліг в дорозі!

(Мацуо Басьо)

У більшості випадків іноземному читачеві досить важко прозирнути до кінця глибини хайку. Адже багато елементів зображення у

вірші – символічні, суто національні образи. До них, зокрема, належать численні власні назви, серед яких найбільше топонімів – вони в японського читача викликають такі ж асоціації, як у нашого – Дніпро, Свята Софія, Хортиця, Чернеча гора тощо. Докладні примітки на сторінках антології дають змогу українському читачеві вільно орієнтуватися в морі японських питомих понять і святинь. Часто іноземця просто-таки вражає своєрідний фінал хайку, бо на перший погляд він – абсолютно не пов'язаний семантично з попередніми рядками (як у наведеному вище вірші). Нерідко традиційні японські елементи зображення (місяць, хмари, сутінки, ніч тощо) – лише легкий штрих до загального настрою, вони викликають у читача певну асоціацію:

Пливуть хмаринки.

Літній урожай

Добірних мандаринів дозріває.

(Накацука Іппекіро)

Певно, легкі "хмаринки" – то символ спокою, розміреного ритму життя, яке проявляється тут саме в дозріванні врожаю.

Поезія для японця – це саме життя. Як пише І.Бондаренко у передмові до антології, з дитинства вона органічно входить до повсякденного життя мешканців "країни сонця,